

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

17. november 2011 *

I sag C-327/10,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Okresní soud v Chebu (Den Tjekkiske Republik) ved afgørelse af 1. juni 2010, indgået til Domstolen den 5. juli 2010, i sagen:

Hypoteční banka a.s.

mod

Udo Mike Lindner,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne M. Safjan (refererende dommer), A. Borg Barthet, J.-J. Kasel og M. Berger,

* Processprog: tjekkisk.

generaladvokat: V. Trstenjak
justitssekretær: fuldmægtig K. Sztranc-Sławiczek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 25. maj 2010,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Hypoteční banka a.s. ved advokát J. Hrouzek

- den tjekkiske regering ved M. Smolek og J. Vlácil, som befuldmægtigede

- den danske regering ved C. Vang, som befuldmægtiget

- den franske regering ved G. de Bergues og B. Beaupère-Manokha, som befuldmægtigede

- den ungarske regering ved M.Z. Fehér, K. Szijjártó og K. Molnár, som befuldmægtigede

- den nederlandske regering ved C. Wissels, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved M. Šimerdová og A.-M. Rouchaud-Joët, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 8. september 2011,

afsagt følgende

Dom

- ¹ Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 81 TEUF, artikel 16, stk. 2, artikel 17, nr. 3), og artikel 24 i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001 L 12, s. 1) samt artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT L 95, s. 29).
- ² Anmodningen er blevet indgivet under en sag mellem Hypoteční banka a.s. (herefter »Hypoteční banka«) og Udo Mike Lindner, hvis nuværende adresse er ukendt, med påstand om betaling af et beløb på ca. 4,4 mio. tjekkiske kroner (CZK), som svarer til restancen på det realkreditlån, som Hypoteční banka har ydet Udo Mike Lindner.

Retsforskrifter

EU-retlige forskrifter

Forordning nr. 44/2001

- 3 Følgende fremgår af anden betragtning til forordning nr. 44/2001:

»Visse forskelle mellem de nationale regler for retternes kompetence og for anerkendelse af retsafgørelser virker hæmmende for det indre markeds funktion. Det er tvungende nødvendigt at vedtage bestemmelser, der kan gøre reglerne for retternes kompetence på det civil- og handelsretlige område ensartede og forenkle formaliteterne med henblik på en hurtig og enkel anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser truffet i medlemsstater, der er bundet af denne forordning.«

- 4 Forordningens artikel 2 bestemmer:

»1. Med forbehold af bestemmelserne i denne forordning skal personer, der har bopæl på en medlemsstats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne medlemsstat.

2. Personer, som ikke er statsborgere i den medlemsstat, på hvis område de har bopæl, er undergivet de kompetenceregler, der gælder for landets egne statsborgere.«

5 Forordningens artikel 3 bestemmer:

»1. Personer, der har bopæl på en medlemsstats område, kan kun sagsøges ved retterne i en anden medlemsstat i medfør af de regler, der er fastsat i afdeling 2-7.

2. I særdeleshed kan de nationale kompetenceregler, der er angivet i bilag I, ikke gøres gældende imod dem.«

6 Forordningens artikel 4 har følgende ordlyd:

»1. Har en sagsøgt ikke bopæl på en medlemsstats område, afgøres retternes kompetence i hver enkelt medlemsstat efter medlemsstatens egen lovgivning, jf. dog artikel 22 og 23.

2. Over for en person, der ikke har bopæl på en medlemsstats område, kan enhver, der har bopæl på en medlemsstats område, uanset sin nationalitet, i lighed med medlemsstatens egne statsborgere påberåbe sig de kompetenceregler, som gælder dér, herunder navnlig de regler, der er angivet i bilag I.«

7 Afdeling 4 i kapitel II i forordning nr. 44/2001, der har overskriften »Kompetence i sager om forbrugeraftaler«, indeholder forordningens artikel 15-17.

8 Forordningens artikel 16, stk. 2, fastsætter:

»Sager, som agtes rejst mod forbrugeren af forbrugeren medkontrahent, kan kun anlægges ved retterne i den medlemsstat, på hvis område forbrugeren har bopæl.«

9 Forordningens artikel 17 har følgende ordlyd:

»Denne afdeling kan kun fraviges ved en aftale om værneting:

[...]

3) der er indgået mellem en forbruger og hans medkontrahent, som på tidspunktet for forbrugeraftalens indgåelse havde deres bopæl eller sædvanlige opholdssted på samme medlemsstats område, og tillægger retterne i denne medlemsstat kompetence, medmindre en sådan aftale om værneting ikke er tilladt efter lovgivningen i den pågældende medlemsstat.«

10 Artikel 24 i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»For så vidt en ret i en medlemsstat ikke allerede er kompetent i medfør af andre bestemmelser i denne forordning, bliver den kompetent, når sagsøgte giver møde for den. Denne regel finder ikke anvendelse, såfremt sagsøgte giver møde for at bestride rettens kompetence, eller såfremt en anden ret i medfør af artikel 22 er enekompetent.«

- 11 I forordningens kapitel II findes afdeling 8, der har overskriften »Prøvelse af kompetencen og af sagens antagelse til påkendelse«, hvori er indeholdt artikel 26, stk. 1 og 2, som har følgende ordlyd:

»1. Såfremt en person, der har bopæl på en medlemsstats område, sagsøges ved en ret i en anden medlemsstat, men ikke giver møde, erklærer den pågældende ret sig på embeds vegne inkompetent, hvis den ikke er kompetent efter reglerne i denne forordning.

2. Retten udsætter sagen, indtil det er fastslået, at sagsøgte har haft mulighed for at modtage det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, eller at alle hertil fornødne foranstaltninger har været truffet.«

- 12 I forordningens kapitel III, der har overskriften »Anerkendelse og fuldbyrdelse«, findes forordningens artikel 34, som i nr. 2) fastsætter, at en retsafgørelse ikke kan anerkendes, »såfremt det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument ikke er blevet forkyndt for den udeblevne sagsøgte i så god tid og på en sådan måde, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, medmindre sagsøgte har undladt at tage skridt til at anfægte retsafgørelsen, selv om han havde mulighed for at gøre det«.

- 13 Artikel 59 i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»1. Ved afgørelsen af, om en part har bopæl på den medlemsstats område, hvor sagen er anlagt, skal retten anvende denne stats interne lovgivning.

2. Har en part ikke bopæl på den medlemsstats område, hvor sagen er anlagt, skal retten ved afgørelsen af, om parten har bopæl på en anden medlemsstats område, anvende denne anden medlemsstats lovgivning.«

Direktiv 93/13

14 I henhold til artikel 1, stk. 1, i direktiv 93/13 er direktivets formål en indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere.

15 Direktivets artikel 6, stk. 1, fastsætter:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

Nationale bestemmelser

16 § 29, stk. 3, i den tjekkiske retsplejelov (herefter »retsplejeloven«) i den affattelse, der var gældende indtil den 30. juni 2009, bestemmer, at afdelingsformanden, når ingen anden foranstaltning finder anvendelse, kan udpege en værge for en part, hvis bopæl

ikke er kendt, eller for hvem det ikke har været muligt at forkynde sagen på en kendt adresse i udlandet, som er psykisk syg, eller som på grund af andre helbredsårsager ikke har mulighed for at deltage i sagen selv i en midlertidig periode, eller som ikke kan udtrykke sig på en forståelig måde.

- 17 Den forelæggende ret har anført, at Ústavní soud (forfatningsdomstolen) i en dom af 31. marts 2005 har fastslået følgende angående værger for sagsøgte, hvis bopæl ikke er kendt:

»Værgens rolle blev fastsat med henblik på at varetage den fraværende parts interesser frem til afgørelsen på den samme måde, som en sådan forpligtelse ville blive varetaget af en kontraktligt befuldmægtiget. Når en part i en sag selv har valgt sin egen repræsentant, er denne part selv ansvarlig for sit valg og for de konkrete skridt i sagen. Når retten imidlertid beskikker en værge som repræsentant for en part i sagen, er retten ansvarlig for at sikre, at værgeren varetager partens rettigheder og legitime interesser. Samtidig er retten forpligtet til at fratage værgeren hvervet, såfremt retten konstaterer, at værgeren enten faktisk ikke varetager sit hverv i sagen overhovedet [...] eller gør det på en fuldstændigt utilfredsstillende måde.«

- 18 I henhold til retsplejelovens § 89a, første punktum, i den affattelse, der var gældende på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen, kan parterne i en handelstvist indgå en skriftlig aftale om en anden førsteinstansrets stedlige kompetence, medmindre lovgivningen foreskriver enekompetence.
- 19 I henhold til retsplejelovens § 173, stk. 1, skal et betalingspålæg forkyndes for sagsøgte personligt, idet en anden forkyndelsesform er udelukket.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 20 Ved sag anlagt den 16. september 2008 ved den forelæggende ret har Hypoteční banka, der er et tjekkisk selskab med hjemsted i Prag (Den Tjekkiske Republik), nedlagt påstand om, at det fastslås, at Udo Mike Lindner, der er tysk statsborger, skal betale Hypoteční banka et beløb på 4 383 584,60 CZK med tillæg af morarenter for restancen på det realkreditlån, som blev ydet Udo Mark Lindner på grundlag af en aftale indgået mellem parterne den 19. august 2005 (herefter »aftalen«).
- 21 I aftalens artikel VIII, punkt 8, aftalte Hypoteční banka og Udo Mark Lindner med henvisning til retsplejelovens § 89a, at »i forbindelse med enhver tvist, der måtte opstå som følge af denne aftale, er bankens hjemting, der er fastlagt på grundlag af dens hjemsted, som anført i handelsregistret på tidspunktet for indgivelsen af søgsmålet, kompetent«.
- 22 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Udo Mark Lindner på det tidspunkt, da aftalen blev indgået, angiveligt havde bopæl i Mariánské Lázně (Den Tjekkiske Republik), hvilket vil sige, at forbrugerens bopæl lå mere end 150 km fra Prag, hvor »bankens kompetente hjemting«, som kontrahenterne havde udpeget, var beliggende.
- 23 Hypoteční banka har anført, at den ikke desto mindre anlagde sag ved »sagsøgtes kompetente hjemting« i stedet for ved det »kompetente hjemting i henhold til bankens hjemsted«, eftersom den af grunde, som lå uden for dens kontrol, på tidspunktet for sagens anlæg ikke for retten kunne fremlægge den originale aftale og dermed opfylde den lovbestemte betingelse for at anlægge sag for sidstnævnte ret.
- 24 Den 16. oktober 2008 gav den forelæggende ret Hypoteční banka medhold i sagen og udstedte et betalingspålæg, hvorved den pålagde sagsøgte at betale sagsøgeren dels det krævede beløb med tillæg af morarenter, dels sagens omkostninger. Da

betalingspålægget imidlertid ikke kunne forkyndes for sagsøgte personligt som krævet i retsplejelovens § 173, stk. 1, ophævede den forelæggende ret pålægget ved kendelse af 8. september 2009.

- 25 Da sagsøgte ikke boede på nogen af de adresser, der var kendt af den forelæggende ret, og eftersom retten ikke kunne fastlægge nogen anden bopæl for sagsøgte på Den Tjekkiske Republiks område, anvendte retten retsplejelovens § 29, stk. 3, og udpegede ved afgørelse af 3. juni 2009 en procesværgen for sagsøgte som en person med ukendt adresse.
- 26 I et indlæg af 26. oktober 2009, som var den første retshandling foretaget af procesværgen i den sag, som er indbragt for den forelæggende ret, gjorde sidstnævnte for så vidt angår renterne faktiske indsigelser mod Hypoteční bankas påstande.
- 27 Under disse omstændigheder har Okresní soud v Chebu besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Såfremt en af parterne i en retssag er statsborger i en anden stat end den, hvor [retssagen] finder sted, begrundes denne omstændighed da, at der foreligger et grænseoverskridende forhold som omhandlet i artikel 81 TEUF (tidligere artikel 65 EF), som er en af betingelserne for, at [forordning nr. 44/2001] finder anvendelse?
- 2) Udelukker forordning nr. 44/2001 anvendelsen af nationale bestemmelser, der gør det muligt at anlægge sag mod personer, hvis adresse er ukendt?

- 3) Såfremt spørgsmål 2 besvares benægtende, kan afgivelsen af indlæg fra en af retten beskikket procesværger for den sagsøgte i sagen da i sig selv anses for sagsøgtes accept af den stedlige rets kompetence som omhandlet i artikel 24 i forordning nr. 44/2001, selv når tvistens genstand er et krav, der udspringer af en forbrugeraftale, og retterne i Den Tjekkiske Republik i henhold til denne forordnings artikel 16, stk. 2, ikke er kompetente til at træffe afgørelse i denne tvist?

- 4) Kan en værnetingsaftale om en bestemt rets stedlige kompetence anses for at begrunde den valgte rets internationale kompetence som omhandlet i artikel 17, [nr. 3)], i forordning nr. 44/2001, og hvis dette er tilfældet, gælder dette også i tilfælde af, at værnetingsaftalen om stedlig kompetence er ugyldig, fordi den strider mod artikel 6, stk. 1, i [direktiv 93/13] om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Om det første spørgsmål

- ²⁸ Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at betingelserne for anvendelse af de kompetenceregler, som er fastsat i forordningen, er opfyldt, når en af parterne i en retssag er statsborger i en anden medlemsstat end den, hvor retssagen finder sted.

- 29 Herved bemærkes indledningsvis, at i lighed med konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved efterfølgende konventioner om nye medlemsstaters tiltrædelse af denne konvention (herefter »Bruxelleskonventionen«), hvis fortolkning også gælder for forordning nr. 44/2001, når bestemmelserne i disse EU-instrumenter kan sidestilles med hinanden (dom af 16.7.2009, sag C-189/08, Zuid-Chemie, Sml. I, s. 6917, præmis 18), kræver anvendelsen af nævnte forordnings kompetenceregler, at der er tale om tilfælde med tilknytning til udlandet.
- 30 Som Domstolen allerede har haft anledning til at fastslå vedrørende Bruxelleskonventionen, kan et retsforholds internationale karakter være en følge af den omstændighed, at den i en tvist omhandlede situation kan rejse nogle spørgsmål vedrørende fastlæggelsen af retternes internationale kompetence (dom af 1.3.2005, sag C-281/02, Owusu, Sml. I, s. 1383, præmis 26).
- 31 Det er korrekt, at en sagsparts udenlandske statsborgerskab ikke tages i betragtning i de kompetenceregler, der er fastsat i forordning nr. 44/2001. Som generaladvokaten har anført i punkt 65 i forslaget til afgørelse, bør der imidlertid sondres mellem på den ene side spørgsmålet om, på hvilke betingelser forordningens kompetenceregler finder anvendelse, og på den anden side spørgsmålet om, hvilke kriterier den internationale kompetence er undergivet i henhold til disse regler.
- 32 Det er således åbenbart, at sagsøgte udenlandske statsborgerskab under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede kan rejse spørgsmål vedrørende fastlæggelsen af den internationale kompetence for den ret, for hvem sagen er indbragt.
- 33 I en situation som den i hovedsagen foreliggende kan retterne i den medlemsstat, hvor sagsøgte er statsborger, nemlig ligeledes anse sig for kompetente, selv når sidstnævnte ikke har en kendt bopæl i denne stat. Under disse omstændigheder ville anvendelsen

af de ensartede kompetenceregler i forordning nr. 44/2001 i stedet for de kompetenceregler, der er gældende i forskellige medlemsstater, være i overensstemmelse med retssikkerhedskravet og med formålet om i videst muligt omfang at sikre beskyttelsen af sagsøgte, der er bosat på Den Europæiske Unions område.

- 34 Heraf følger, at i en situation som den i hovedsagen foreliggende, hvor sagsøgte er en udenlandsk statsborger, som ikke har en kendt bopæl i den stat, hvor den ret, for hvem sagen er indbragt, er beliggende, finder kompetencereglerne i forordning nr. 44/2001 anvendelse.
- 35 Henset til det ovenstående skal det første spørgsmål herefter besvares med, at forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at anvendelsen af de i forordningen fastsatte kompetenceregler forudsætter, at situationen i den sag, som er indbragt for en ret i en medlemsstat, rejser spørgsmål vedrørende fastlæggelsen af denne rets internationale kompetence. Der er tale om en sådan situation i et tilfælde som det i hovedsagen omhandlede, hvor en ret i en medlemsstat skal træffe afgørelse i en sag, der er anlagt mod en statsborger i en anden medlemsstat, hvis bopæl ikke kendes af denne ret.

Det andet spørgsmål

- 36 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at den er til hinder for en bestemmelse i en medlemsstats nationale ret, der gør det muligt at anlægge sag mod personer, hvis bopæl er ukendt.

- 37 Med henblik på besvarelsen af dette spørgsmål bemærkes indledningsvis, at forordning nr. 44/2001, ligesom Bruxelleskonventionen, ikke har til formål at gøre alle de processuelle regler i medlemsstaterne ensartede, men at regulere retternes kompetence til påkendelse af borgerlige sager, herunder handelssager, i forholdet mellem disse stater og at lette fuldbyrdelse af retsafgørelser (jf. i denne retning dom af 5.2.2004, sag C-18/02, DFDS Torline, Sml. I, s. 1417, præmis 23).
- 38 Da der i forordning nr. 44/2001 ikke findes en bestemmelse, som udtrykkeligt fastsætter den retlige kompetence i en sag som den i hovedsagen omhandlede, hvor sagsøgtes bopæl er ukendt, skal det indledningsvis undersøges, om forordningen ikke desto mindre finder anvendelse, og i givet fald på grundlag af hvilken bestemmelse, samt om det af forordningen er muligt at udlede et kriterium, som kan begrunde en retlig kompetence.
- 39 Da hovedsagen omhandler en sag anlagt mod en forbruger af forbrugerens medkontrahent, bemærkes i denne henseende, at forordningens artikel 16, stk. 2, bestemmer, at en sådan sag kun kan anlægges ved retterne i den medlemsstat, på hvis område forbrugeren har bopæl.
- 40 Når en national ret således skal træffe afgørelse i en sag mod en forbruger, skal den indledningsvis undersøge, om sagsøgte er bosat i den medlemsstat, hvor retten er beliggende, idet den herved i overensstemmelse med artikel 59, stk. 1, i forordning nr. 44/2001 skal anvende denne stats interne lovgivning.
- 41 Hvis nævnte ret når frem til, at sagsøgte i hovedsagen ikke har sin bopæl på dens medlemsstats område, således som det er tilfældet i hovedsagen, skal den således dernæst undersøge, om sagsøgte har bopæl i en anden medlemsstat. Med henblik herpå skal retten i henhold til forordningens artikel 59, stk. 2, anvende denne anden medlemsstats lovgivning.

- 42 Hvis den nationale ret dels stadig ikke er i stand til at identificere det sted, hvor forbrugeren har sin bopæl, dels heller ikke er i besiddelse af indicier, der gør det muligt for den at fastslå, at forbrugeren faktisk er bosat uden for Unionens område — i hvilket tilfælde artikel 4 i forordning nr. 44/2001 ville finde anvendelse — skal den endelig undersøge, om forordningens artikel 16, stk. 2, i et tilfælde som det her foreliggende kan fortolkes således, at den kompetenceregulering, som er fastsat i sidstnævnte bestemmelse, og som udpeger retterne i den medlemsstat, på hvis område forbrugers bopæl er beliggende, ligeledes omfatter forbrugers sidst kendte bopæl.
- 43 En sådan løsning er således i overensstemmelse med tankegangen bag forordningen, og den indgår i det system, som er fastsat heri.
- 44 Denne løsning er nemlig for det første i overensstemmelse med formålet, der følges med forordning nr. 44/2001, om at styrke den retslige beskyttelse af personer bosat i Unionen ved både at gøre det let for sagsøgeren at finde den ret, for hvilken sagen kan indbringes, og ved at gøre det muligt for sagsøgte på rimelig vis at forudse, for hvilken ret han kan sagsøges (jf. bl.a. dom af 25.10.2011, forenede sager C-509/09 og C-161/10, eDate Advertising m.fl., Sml. I, s. 10269, præmis 50).
- 45 Nævnte løsning gør det desuden muligt at undgå — samtidig med at anvendelsen af de ensartede regler i forordning nr. 44/2001 gives forrang for anvendelsen af de forskellige nationale regler — at den omstændighed, at det er umuligt at finde sagsøgtes nuværende bopæl, forhindrer fastlæggelsen af en kompetent ret og dermed fratager sagsøgeren dennes ret til domstolsprøvelse. En sådan situation kan bl.a. opstå i en sag som den i hovedsagen omhandlede, hvor en forbruger, som i henhold til forordningens artikel 16, stk. 2, skal sagsøges ved retterne i den medlemsstat, på hvis område han har bopæl, har opgivet sin bopæl, inden søgsmålet mod ham er blevet anlagt.

- 46 Endelig gør kriteriet om forbrugersens sidst kendte bopæl med henblik på anvendelsen af artikel 16, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 det muligt at sikre en rimelig afvejning mellem sagsøgerens og sagsøgtets rettigheder i nøjagtig sådan et tilfælde som det i hovedsagen omhandlede, hvor sidstnævnte var forpligtet til at oplyse sin medkontrahent om enhver adresseændring, som måtte opstå efter underskrivelsen af aftalen om et langfristet realkreditlån.
- 47 Henset til det ovenstående skal det således fastslås, at i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en forbruger, der har indgået en aftale om et langfristet realkreditlån, hvortil der er knyttet en forpligtelse til at oplyse medkontrahenten om enhver adresseændring, opgiver sin bopæl, inden der er blevet anlagt sag mod ham for tilsidesættelse af sine kontraktlige forpligtelser, er retterne i den medlemsstat, på hvis område forbrugersens sidst kendte bopæl er beliggende, i medfør af artikel 16, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 kompetente til at træffe afgørelse i nævnte sag, når det ikke i henhold til samme forordnings artikel 59 er lykkedes retterne at fastlægge sagsøgtets nuværende bopæl, og når de endvidere ikke er i besiddelse af indicier, som gør det muligt for dem at fastslå, at denne faktisk er bosat uden for Unionens område.
- 48 Når dette er præciseret, bemærkes for så vidt angår de krav, som den herpå følgende retssag skal opfylde, at samtlige bestemmelser i forordning nr. 44/2001 bringer til udtryk, at det er hensigten, at det inden for rammerne af forordningens mål må påses, at sager, der fører til retsafgørelser, finder sted i former, der sikrer retten til forsvar (jf. dom af 21.5.1980, sag 125/79, Denilauler, Sml. s. 1553, præmis 13, og af 2.4.2009, sag C-394/07, Gambazzi, Sml. I, s. 2563, præmis 23).
- 49 Kravet om retten til forsvar, således som det ligeledes er fastsat i artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, skal gennemføres sideløbende med sagsøgerens ret til at anlægge sager for en domstol med henblik på, at denne træffer afgørelse om sagsøgerens påstande.

- 50 Domstolen har herom i Gambazzi-dommens præmis 29 udtalt, at de grundlæggende rettigheder, såsom retten til forsvar, ikke fremstår som absolutte forrettigheder, men kan indebære begrænsninger. Begrænsningerne skal imidlertid faktisk tilgodese de almene hensyn, som den omhandlede foranstaltning forfølger, og må ikke, når henses til det forfulgte formål, indebære et uforholdsmæssigt indgreb i disse rettigheder.
- 51 I denne henseende bemærkes, at Domstolen allerede har fastslået, at ønsket om at undgå situationer, hvor en sagsøger ikke har adgang til domstolsprøvelse, eftersom det er umuligt at finde sagsøgte, udgør et sådant alment hensyn (jf. i denne retning Gambazzi-dommen, præmis 31-33), og det påhviler den forelæggende ret at efterprøve, om hensynet faktisk forfølges med den omhandlede nationale bestemmelse.
- 52 Hvad angår kravet om at undgå et uforholdsmæssigt indgreb i retten til forsvar bemærkes, at dette krav ligeledes gælder ved fortolkningen af artikel 26, stk. 2, i forordning nr. 44/2001. Denne bestemmelse skal forstås således, at en ret, der er kompetent i medfør af forordningen, når det ikke er fastslået, at sagsøgte har haft mulighed for at modtage det indledende processkrift i sagen, kun gyldigt kan fortsætte sagen, såfremt alle fornødne foranstaltninger har været truffet med henblik på at gøre det muligt for sagsøgte at forsvare sig. Den ret, for hvem sagen er indbragt, skal i denne forbindelse sikre sig, at alle fornødne undersøgelser, som kræves i henhold til principperne om omhu og god tro, er blevet foretaget med henblik på at finde sagsøgte.
- 53 Selv hvis disse betingelser er opfyldt, begrænser muligheden for at fortsætte sagen uden sagsøgtes vidende ved hjælp af forkyndelse af stævningen for en procesværg, der er udpeget af den ret, for hvem sagen er indbragt, som det er tilfældet i hovedsagen, ganske vist sagsøgtes ret til forsvar. Denne begrænsning er imidlertid begrundet, når henses til sagsøgerens ret til en effektiv beskyttelse, eftersom denne ret ville bortfalde, såfremt en sådan sag ikke kunne anlægges.

- 54 I modsætning til sagsøgtes situation, som i tilfælde, hvor sagsøgte er blevet frataget muligheden for faktisk at forsvare sig, indebærer muligheden for, at retten til forsvar sikres ved, at sagsøgte i henhold til artikel 34, nr. 2), i forordning nr. 44/2001 anfægter anerkendelsen af den dom, som er afsagt over ham (jf. i denne retning dom af 11.6.1985, sag 49/84, Debaecker og Plouvier, Sml. s. 1779, præmis 11), risikerer sagsøgeren at blive berøvet enhver mulighed for domstolsprøvelse.
- 55 Det andet spørgsmål skal derfor besvares med, at forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at
- i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en forbruger, der har indgået en aftale om et langfristet realkreditlån, hvortil der er knyttet en forpligtelse til at oplyse medkontrahenten om enhver adresseændring, opgiver sin bopæl, inden der er blevet anlagt sag mod ham for tilsidesættelse af sine kontraktlige forpligtelser, er retterne i den medlemsstat, på hvis område forbrugeren sidst kendte bopæl er beliggende, i medfør af forordningens artikel 16, stk. 2, kompetente til at træffe afgørelse i nævnte sag, når det ikke i henhold til samme forordnings artikel 59 er lykkedes retterne at fastlægge sagsøgtes nuværende bopæl, og når de endvidere ikke er i besiddelse af indicier, som gør det muligt for dem at fastslå, at denne faktisk er bosat uden for Unionens område

 - forordningen ikke er til hinder for anvendelsen af en bestemmelse i en medlemsstats nationale procesret, som under hensyn til at undgå situationer, hvor en sagsøger ikke har adgang til domstolsprøvelse, gør det muligt at anlægge sag mod en person, hvis bopæl er ukendt, i denne persons fravær, såfremt den ret, for hvem sagen er indbragt, inden den træffer afgørelse i sagen, har sikret sig, at alle

fornødne undersøgelser, som kræves i henhold til principperne om omhu og god tro, er blevet foretaget med henblik på at finde sagsøgte.

- 56 Henset til besvarelsen af det første og det andet spørgsmål, er det uforholdt at besvare det tredje og det fjerde spørgsmål.

Sagens omkostninger

- 57 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

- 1) **Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område skal fortolkes således, at anvendelsen af de i forordningen fastsatte regler forudsætter, at situationen i den sag, som er indbragt for en ret i en medlemsstat, rejser spørgsmål vedrørende fastlæggelsen af denne rets internationale kompetence. Der er tale om en sådan situation i et tilfælde som det i hovedsagen omhandlede, hvor en ret i en medlemsstat skal træffe afgørelse i en sag, der er anlagt mod en statsborger i en anden medlemsstat, hvis bopæl ikke kendes af denne ret.**

2) Forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at

- i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en forbruger, der har indgået en aftale om et langfristet realkreditlån, hvortil der er knyttet en forpligtelse til at oplyse medkontrahenten om enhver adresseændring, opgiver sin bopæl, inden der er blevet anlagt sag mod ham for tilsidesættelse af sine kontraktlige forpligtelser, er retterne i den medlemsstat, på hvis område forbrugeren sidst kendte bopæl er beliggende, i medfør af forordningens artikel 16, stk. 2, kompetente til at træffe afgørelse i nævnte sag, når det ikke i henhold til samme forordnings artikel 59 er lykkedes retterne at fastlægge sagsøgtes nuværende bopæl, og når de endvidere ikke er i besiddelse af indicier, som gør det muligt for dem at fastslå, at denne faktisk er bosat uden for Unionens område

- forordningen ikke er til hinder for anvendelsen af en bestemmelse i en medlemsstats nationale procesret, som under hensyn til at undgå situationer, hvor en sagsøger ikke har adgang til domstolsprøvelse, gør det muligt at anlægge sag mod en person, hvis bopæl er ukendt, i denne persons fravær, såfremt den ret, for hvem sagen er indbragt, inden den træffer afgørelse i sagen, har sikret sig, at alle fornødne undersøgelser, som kræves i henhold til principperne om omhu og god tro, er blevet foretaget med henblik på at finde sagsøgte.

Underskrifter